

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Totivs Theologiæ S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Tertiæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De effectu principali Sacramentorum, qui est gratia. Quæstio 62.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38725

De principali effectu sacramentorum, qui est gratia, in sex articulos diuisa.

D E inde considerandum est de effectu sacramentorum. Et primo de effectu eorum principali, qui est gratia. Secundo, de effectu secundario, qui est character.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum sacramenta nouæ legis sint causæ gratiæ?

¶ Secundo, vtrum gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum?

¶ Tertio, vtrum sacramenta contineant gratiam?

¶ Quarto, vtrum sit in eis aliqua virtus ad causandum gratiam?

338 ¶ Quinto, vtrum talis virtus in sacramentis deriuetur à passione Christi?

¶ Sexto, vtrum sacramenta veteris legis, gratiam causarent?

ARTIC. I.

Vtrum sacramenta sint causa gratiæ?

AD primum sic proceditur. Videtur, quod sacramenta non sint causa gratiæ. Non enim idem videtur esse signum & causa, eo quod ratio signi videtur magis effectui competere. Sed sacramentum est signum gratiæ, Non igitur est causa eius.

¶ 2 Præterea, Nullum corporale agere potest in rem spiritualem, eo quod agens honorabilius est patiente: vt Aug. dicit * 12. super Gen. ad litterā. Sed subiectū gratiæ est mens hominis, quæ est res spiritualis. Non ergo sacramenta possunt gratiam causare.

¶ 3 Præterea, illud quod est proprium Dei, non debet alicui creaturæ attribui. Sed causare gratiam est proprium Dei, secundum illud Psa. 83. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Cum ergo sacramenta consistant in quibusdam verbis & rebus creatis, non videtur quod possint gratiam causare.

SED contra est, quod August. † dicit super Ioan. quod

inf. ar. 6.
 q. 64.
 a. 1. q. 3.
 d. 40. a. 3
 q. 4. d. 1.
 q. 1. et 4.
 4. q. 1. q.
 ar. 5. q. 1.
 et 4. con.
 ca. 57. q.
 74. princ.
 q. col. 2.
 in princ.
 et ver. q.
 27. a. 4. et
 quol. 12.
 ar. 15.
 * li. 12. c.
 15. in me.
 to. 3.
 tra. 80. a.
 med. to. 9

quoddam aqua baptismalis corpus tangit, & cor abluit, Sed cor non abluitur nisi per gratiam. Ergo causat gratiam, & pari ratione alia ecclesiæ sacramenta.

RESPONDEO dicendum, quod necesse est dicere sacramenta nouæ legis, per aliquem modum gratiam causare. Manifestum est enim, quod per sacramenta nouæ legis, homo Christo incorporatur; sicut de baptismo dicit Apost. ad Galat. 3. Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non autem efficitur homo membrum Christi, nisi per gratiam. Quidam tamen dicunt, quod non sunt causa gratiæ aliquid operando, sed quia Deus sacramentis adhibitis, in anima gratiam operatur. Et ponunt exemplum de illo, qui afferens denarium plumbeum, accipit centum libras ex Regis ordinatione: non quod denarius ille aliquid operetur ad habendum prædictæ pecuniæ quantitatem, sed hoc operatur sola voluntas Regis. Vnde & Bernardus ¶ dicit in quodam sermone de cœna Domini, Sicut inuestitur Canonici per librum, Abbas per baculum, Episcopus per anulum: sic diuisiones gratiarum diuersæ, sunt traditæ sacramentis.

*in ser. de
cœna, ar
te me. il-
lius.*

Sed si quis recte consideret, iste modus non transcendit rationem signi. Nam denarius plumbeus non est nisi quoddam signum regiæ ordinationis de hoc, quod pecunia recipiatur ab illo. Similiter liber est quoddam signum, quo designatur traditio canonatus. Secundum hoc igitur sacramenta nouæ legis nihil plus essent, quàm signa gratiæ: cum tamen ex multis sanctorum auctoritatibus habeatur, quod sacramenta nouæ legis non solum significant, sed causant gratiam.

Et ideo aliter dicendum, quod duplex est causa, agens, principalis & instrumentalis. Principalis quidem operatur per virtutem suæ formæ, cui assimilatur effectus: sicut ignis suo calore calefacit. Et hoc modo nihil potest causare gratiam nisi Deus: quia gratia nihil est aliud, quàm quædam participata similitudo diuinæ naturæ, secundum illud 2. Pet. 1. Magna nobis

&

& pretiosa promissa donauit, ut diuinæ simus consortes naturæ. Causa vero instrumentalis non agit per virtutem suæ formæ, sed solum per motum, quo mouetur à principali agente. Vnde effectus non assimilatur instrumento, sed principali agenti: sicut lectus non assimilatur securi, sed arti quæ est in mente artificis. Et hoc modo sacramenta nouæ legis gratiã causant. Adhibentur enim ex diuina ordinatione hominibus, ad gratiam in eis causandam. Vnde Aug.* dicit 19. contra Faustum, Hæc omnia, scilicet sacramentalia, sunt & transeunt: virtus tamen, scilicet Dei, quæ per ista operatur, iugiter manet. Hoc autem proprie dicitur instrumentum, per quod aliquis operatur. Vnde & Tit. 3. dicitur, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.

6. 19. in
prim. to. 6

Ad primum ergo dicendum, quod causa principalis non proprie potest dici signum effectus, licet occulti, etiam si ipsa sit sensibilis & manifesta. Sed causa instrumentalis si sit manifesta, potest dici signum effectus occulti: eo quod non solum est causa, sed etiã quodammodo effectus, in quantum mouetur à principali agente. Et secundũ hoc sacramenta nouæ legis, simul sunt causæ & signa: & inde est quod sicut communiter dicitur, efficiunt quod figurant. Ex quo etiã patet quod habent perfecte rationem sacramenti, in quantum ordinantur ad aliquid sacrum non solum per modum signi, sed etiam per modum causæ.

Ad secundum dicendum, quod instrumentum habet duas actiones. Vnam instrumentalem, secundum quam operatur non in virtute propria, sed in virtute principalis agentis. Aliam autem habet actionem propriam, quæ competit sibi secundum propriam formam: sicut securi cõpetit scindere ratione suæ acuitatis; facere autem lectum, in quantum est instrumentum artis. Non autem perficit instrumentalem actionem, nisi exercendo actionem propriam: scindendo enim facit lectum. Et similiter sacramenta corporalia, per propriam operationem, quam exercent circa

cor-

corpus, quod tangunt; efficiunt operationem instrumentalem ex virtute diuina circa animam: sicut aqua baptismi abluendo corpus secundum propriam virtutem, abluit animam, in quantum est instrumentum virtutis diuinæ: nam ex anima & corpore vnum fit. Et hoc est quod Aug.* dicit, quod corpus tangit, & cor abluit.

loc. cit in arg. sed contra.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de eo, quod est causa gratiæ per modum principalis agentis. Hoc enim est proprium Dei, vt dictum est*.

in co ar.

ARTIC. II.

Vtrum gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum?

339

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod gratia sacramentalis non addat aliquid super gratiam virtutum & donorum. Per gratiam enim virtutum & donorum perficitur anima sufficienter, & quantum ad essentiam animæ, & quantum ad potentias eius, vt patet ex his, quæ in secunda parte* dicta sunt. Sed gratia ordinatur ad animæ perfectionem. Ergo gratia sacramentalis non potest aliquid addere super gratiam virtutum & donorum.

inf q. 72. a. 7. ad 2. & 4. di. 7. q. 2. a. 2. q. 3. Et d. 17. q. 1. a. 4. q. 5. p. 2. q. 10. a. 3. et 4.

¶ 2 Præterea, Defectus animæ ex peccatis causantur. Sed omnia peccata sufficienter excluduntur per gratiam virtutum & donorum: quia nullum est peccatum quod non contrarietur alicui virtuti. Gratia ergo sacramentalis, cum ordinetur ad defectus animæ tollendos, non potest aliquid addere super gratiam virtutum & donorum.

¶ 3 Præterea, Omnis additio vel subtractio in formis, variat speciem: vt dicitur 3. Metaph. Si ergo gratia sacramentalis addat aliquid super gratiam virtutum & donorum, sequitur quod æquiuoce dicatur gratia. Et sic nihil certum nobis ostenditur ex hoc, quod sacramenta dicuntur gratiam causare.

18. te. 10. to. 3.

Sed contra est, quod si gratia sacramentalis non addit aliquid super gratiam donorum & virtutum, frustra sacramenta habentibus & dona & virtutes

con-

conferrentur. In operibus autem Dei nihil est frustra. Ergo videtur, quod gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum.

p. 2. q. 110
n. 3. et 4.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut in secunda parte dictum est *) gratia secundum se considerata, perficit essentiam animæ, in quantum participat quendam similitudinem diuini esse. Et sicut ab essentia animæ fluunt eius potentia, ita à gratia fluunt quædam perfectiones ad potentias animæ, quæ dicuntur virtutes & dona: quibus potentia perficiuntur in ordine ad suos actus. Ordinantur autem sacramenta ad quosdam speciales effectus necessarios in vita Christiana, sicut baptismus ordinatur ad quædam spiritualem regenerationem, qua homo moritur vitijs, & fit membrum Christi: qui quidem effectus est aliquid speciale præter actus potentiarum animæ. Et eadem ratio est in alijs sacramentis. Sicut igitur virtutes & dona addunt super gratiam communiter dictam, quædam perfectionem determinate ordinatam ad proprios actus potentiarum: ita gratia sacramentalis addit super gratiam communiter dictam, & super virtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad consequendum sacramenti finem. Et per hunc modum gratia sacramentalis addit super gratiam virtutum & donorum.

Ad primum ergo dicendum, quod gratia virtutum & donorum sufficienter perficit essentiam & potentias animæ, quantum ad generalem ordinationem actuum animæ. Sed quantum ad quosdam effectus speciales, qui requiruntur in vita Christiana, requiritur sacramentalis gratia.

Ad secundum dicendum, quod per virtutes & dona excluduntur sufficienter vitia & peccata, quantum ad præsens & futurum, in quantum scilicet impeditur homo per virtutes & dona à peccando. Sed quantum ad præterita peccata, quæ transeunt actu, & permanent reatu, adhibetur homini remedium specialiter per sacramenta.

Ad

Ad tertium dicendum, q ratio sacramentalis gratiæ se habet ad gratiam communiter dictam, sicut ratio speciei ad genus. Vnde sicut non æquiuoce dicitur animal communiter dictum, & pro homine sumptum: ita non æquiuoce dicitur gratia communiter sumpta, & gratia sacramentalis.

ARTIC. III.

Virum sacramenta nouæ legis contineant gratiam? 340

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod sacramenta nouæ legis non contineant gratiam. Contentum enim videtur esse in continente. Sed gratia non est in sacramento, neque sicut in subiecto (quia subiectum gratiæ non est corpus, sed spiritus) neque sicut in vase: quia vas est locus mobilis, ut dicitur in 4. † Physic. Esse autem in loco, non conuenit accidenti. Ergo videtur, quod sacramenta nouæ legis non contineant gratiam.

4.d.2. a.
4.9.4. c.
ver 9.27
ar.7.

lib.4 tex.
41. t.2.

¶ 2 Præterea, Sacramenta ordinantur ad hoc, quod homines per ea gratiam consequantur. Sed gratia cum sit accidens, non potest transire de subiecto in subiectum. Ergo pro nihilo esset gratia in sacramentis.

¶ 3 Præterea, Spirituale non continetur à corporali, etiam si in eo fit: non enim anima continetur à corpore, sed potius continet corpus. Ergo videtur, quod gratia, cum sit quiddam spirituale, non contineatur in sacramento corporali.

SED contra est, quod Hugo * de sancto Victore dicit, quod sacramentum ex sanctificatione inuisibilem gratiam continet.

l. de fact.
p.19. c. 1.

RESPONDEO dicendum, quod multipliciter aliquid dicitur esse in alio: inter quos duplici modo gratia est in sacramento. Vno modo sicut in signo: nam sacramentum est signum gratiæ. Alio modo sicut in causa: nam sicut dictum est *, Sacramentum nouæ legis est instrumentalis gratiæ causa. Vnde gratia est in sacramento nouæ legis, non quidem secundum similitudinem speciei, sicut effectus est in causa uniuoca: neque etiam secundum aliquam formam pro-

art. 1. 1. 6.

propriam & permanentem proportionatam ad talē effectum, sicut sunt effectus in causis non vniuocis, puta, res generatæ in sole: sed secundum quamdam instrumentalem virtutem, quæ est fluens & incompleta in esse naturæ, vt infra dicitur †.

art. seq.

Ad primum ergo dicendum, quod gratia non dicitur esse in sacramento sicut in subiecto, neque sicut in vase, prout vas est locus quidam; sed prout vas dicitur instrumentum alicuius operis faciendi: secundum quod dicitur Ezech. 9. Vnusquisque vas interfectionis habet in manu sua.

Ad secundum dicendum, quod quamuis accidens non transeat à subiecto in subiectum, transit tamen à causa per instrumentum aliquammodo in subiectum: non vt eodem modo sit in eis, sed in vnoquoque secundum propriam rationem.

Ad tertium dicendum, quod spirituale existens perfecte in aliquo, continet ipsum, & non continetur ab eo. Sed gratia est in sacramento secundum esse fluens & incompletum. Et ideo non inconuenienter sacramentum dicitur continere gratiam.

ARTIC. IV.

Verum in sacramento sit aliqua virtus, gratia causatiua?

247
inf. 978.
4. 4. 67
d. 1. 9. 1
a. 4. 9. 2.
et d. 8. 9.
2. ar. 7. et
quod 12.
ar. 15.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod in sacramento non sit aliqua virtus, gratia causatiua. Virtus enim gratia causatiua, est virtus spiritualis. Sed in corpore non potest esse virtus spiritualis; neque ita, quod sit propria ei (quia virtus fuit ab essentia rei, & ita non potest eam transcendere); neque ita, quod recipiat eam ab alio: quia quod recipitur ab aliquo, est in eo per modum recipientis. Ergo in sacramento non potest esse aliqua virtus gratia causatiua.

¶ 2 Præterea, Omne quod est, reducit ad aliquod genus entis, & ad aliquem gradum boni. Sed non est dare in quo genere entis sit talis virtus (vt patet discurrenti per singula), nec etiam potest reduci

duci ad aliquem gradum bonorum: neque enim est inter minima bona, quia sacramenta sunt de necessitate salutis: neque etiam inter media bona, cuiusmodi sunt potentia animæ, quæ sunt quædam potentia naturales: neque etiam inter maxima bona, quia nec est gratia nec virtus mentis. Ergo videtur, quod in sacramentis nulla sit virtus, gratiaë causatiua.

¶ 3. Præterea, Si talis virtus est in sacramentis, nõ causatur in eis nisi per creationem à Deo. Sed inconueniens videtur, quod tam nobilis creatura, statim esse desinat sacramento perfecto. Ergo videtur quod nulla virtus sit in sacramentis ad gratiam causandã.

¶ 4. Præterea, Idem non potest esse in diuersis. Sed ad sacramenta concurrunt diuersa, scilicet verba & res. Vnius autem sacramenti non potest esse nisi virtus vna. Ergo videtur, quod in sacramentis nulla sit virtus.

SED contra est, quod Aug. † dicit super Ioannē. *tratt. 80.*
Vnde tanta vis aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat? *in 10. post me. to 9.*
Et Beda* dicit, quod Dominus tactu suæ mundissimæ ** in hom. Euangel. quod carnit. in oclau. Epi. id habetur. In his miliaria totius anni inuenies.*
carnis vim regeneratiuam contulit aquis.

RESPONDEO dicendum, quod illi qui ponunt quod sacramenta non causant gratiam, nisi per quamdam concomitantiam, ponunt quod in sacramento non sit aliqua virtus, quæ operetur ad sacramenti effectum: est tamen virtus diuina sacramento assistens, quæ sacramentalem effectum operatur. Sed ponendo, quod sacramentum est instrumentalis causa gratiæ, necesse est simul ponere, quod in sacramento sit quædam virtus instrumentalis ad inducendum sacramentalem effectum. Et hæc quidem virtus proportionatur instrumento. Vnde comparatur ad virtutem absolutam & perfectam alicuius rei, sicut comparatur instrumentum ad agens principale. Instrumentum enim (vt dictum* est) non operatur nisi in quantum est motum à principali agente, quod per se operatur. Et ideo virtus principalis agentis habet permanens & completum esse in natura: virtus

agens

autem instrumentalis habet esse transiens ex vno in aliud, & incompletum: sicut & motus est actus imperfectus, ab agente in patiens.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus spiritualis non potest esse in re corporea per modum virtutis permanentis & completa, sicut ratio probat. Nihil tamen prohibet in corpore esse virtutem spirituale instrumentalem, in quantum scilicet corpus potest moveri ab aliqua substantia spirituali, ad aliquem effectum spirituale inducendum. Sicut & in ipsa voce sensibili est quædam vis spiritualis ad excitandum intellectum hominis, in quantum procedit à conceptione mentis. Et hoc modo vis spiritualis est in sacramentis, in quantum ordinantur à Deo ad effectum spirituale.

Ad secundum dicendum, quod sicut motus, eo quod est actus imperfectus, non proprie est in aliquo genere, sed reducitur ad genus actus perfecti (sicut alteratio ad qualitatem) ita virtus instrumentalis, non est, proprie loquendo, in aliquo genere, sed reducitur ad genus, & speciem virtutis perfectæ.

Ad tertium dicendum, quod sicut virtus instrumentalis acquiritur instrumento ex hoc ipso, quod movetur ab agente principali; ita & sacramentum consequitur spirituale virtutem ex benedictione Christi, & applicatione ministri ad usum sacramenti. Unde Augustinus dicit in quodam sermone de Epiphania: Nec mirum quod aquam, hoc est, substantiam corporealem, ad purificandam animam dicimus peruenire: peruenit plane & penetrat conscientiam uniuersa latibula: quamuis enim ipsa sit subtilis, & tenuis, benedictione tamen Christi facta subtilior, occultans vitam causas, ad secreta mentis subtili iore pertransit.

Ad quartum dicendum, quod sicut eadem vis principalis agentis instrumentalem inuenitur in omnibus instrumentis ordinatis ad effectum, prout sunt quodam ordine vnum: ita etiam eadem vis sacramentalis

talıs inuenitur in verbis & rebus, prout ex verbis & rebus perficitur vnum sacramentum.

ARTIC. V.

Vtrum sacramenta nouæ legis habeant virtutem ex passione Christi?

342

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod sacramenta nouæ legis non habeant virtutem ex passione Christi. Virtus enim sacramentorum est ad gratiam causandam in anima, per quam spiritualiter viuunt. Sed sicut ¶ August. dicit super Ioan. Verbum, prout erat in principio apud Deum, viuificat animas; secundum autem quod est caro factum, viuificat corpora. Cum igitur passio Christi pertineat ad verbum, secundum quod est caro factum: videtur, quod non possit causare virtutem sacramentorum.

inf. 9. 64.
a. 2. 4
d. 1. 9. 1.
a. 4. 9. 3.
¶ d. 5. 9.
2. art. 2.
9. 1.
¶ tra. 19.
a. me. 23.
ante me. 10. 9.
* tra. 80.
in euāg.
Ioan. post me. 10. 9.

¶ 2 Præterea, Virtus sacramentorum videtur ex fide dependere: quia sicut dicit August. * super Ioan. Verbum Dei perficit sacramentum, non quia dicitur, sed quia creditur. Sed fides nostra non solum respicit passionem Christi, sed etiam alia mysteria humanitatis ipsius, & principalius etiam diuinitatis eius. Ergo videtur, quod sacramenta non habeant specialiter virtutem à passione Christi.

¶ 3 Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum iustificationem, secundum illud 1. ad Corint. 6. Abluti estis & iustificati estis. Sed iustificatio attribuitur resurrectioni: secundum illud Rom. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Ergo videtur, quod sacramenta magis habeant virtutem à resurrectione Christi, quam ab eius passione.

SED contra est, quod super illud Rom. 5. In similitudinem præuaricationis Adæ *, &c. dicit glo. Ex latere Christi dormientis in cruce, fluxerunt sacramenta, per quæ saluata est ecclesia. Sic ergo sacramenta videntur habere virtutem ex passione Christi.

gl. ord. su per illud, Qui est factus forma seruiri seculi. ar. 1. huius 9.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est *) sacramentum operatur ad gratiam causandam per modum instrumenti. Est autem duplex instrumentum:

Tertiæ Par. Vol. ij.

D

vnum

Vnum quidem separatum, vt baculus: aliud autem coniunctum, vt manus. Per instrumentum autem coniunctum mouetur instrumentum separatum, sicut baculus per manum. Principalis autem causa efficiens gratiæ est ipse Deus, ad quem comparatur humanitas Christi, sicut instrumentum coniunctum: sacramentum autem sicut instrumentum separatum. Et ideo oportet, quod virtus salutaris, à diuinitate Christi, per eius humanitatem, in ipsa sacramenta deriuetur. Gratia autem sacramentalis ad duo præcipue ordinari videtur, videlicet ad tollendos defectus præteritorum peccatorum, in quantum transeunt actu, & remanent reatu; & iterum ad perficiendam animam in his, quæ pertinent ad cultum Dei, secundum religionem vitæ Christianæ. Manifestum est autem ex his, quæ supra dicta sunt*, quod Christus liberauit nos à peccatis nostris, præcipue per suam passionem: non solum efficienter, & meritorie, sed etiam satisfactorie. Similiter etiam per suam passionem inchoauit ritum Christianæ religionis, offerens seipsum oblationem & hostiam Deo, vt dicitur Eph. 5. Vnde manifestum est, quod sacramenta Ecclesiæ specialiter habent virtutem ex passione Christi, cuius virtus quodammodo nobis copulatur per suspensionem sacramentorum. In cuius signum de latere Christi pendens in cruce, fluxerunt aqua, & sanguis, quorum vnum pertinet ad baptismum, aliud ad Eucharistiam, quæ sunt potissima sacramenta.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum prout erat in principio apud Deum, viuificat animas sicut agens principale: caro tamen eius, & mysteria in ea perpetrata, operantur instrumentaliter ad animæ vitam. Ad vitam autem corporis non solum instrumentaliter, sed etiam per quamdam exemplaricatem, vt

q. 49. c. 48. q. 56. a. 1. supra dictum est*.

Ad secundum dicendum, quod per fidem, Christus habitat in nobis (vt dicitur Ephes. 3.) Et ideo virtus Christi copulatur nobis per fidem. Virtus au-

tem

tem remissiva peccatorum, speciali quodam modo pertinet ad passionem ipsius Christi: & ideo per fidem passionis eius specialiter homines liberantur a peccatis, secundum illud Ro. 2. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Et ideo virtus sacramentorum, quae ordinatur ad tollenda peccata, praecipue est ex fide passionis Christi.

Ad tertium dicendum, quod iustificatio attribuitur resurrectioni ratione termini ad quem, qui est novitas vitae per gratiam. Attribuitur tamen passioni ratione termini a quo, scilicet quantum ad dimissionem culpae.

ARTIC. VI.

Utrum sacramenta veteris legis gratiam causarent?

Ad sextum sic proceditur. Videtur, quod etiam sacramenta veteris legis, gratiam causarent. Quia (sicut dictum est*) sacramenta novae legis habent efficaciam ex fide passionis Christi. Sed fides passionis Christi fuit in veteri lege, sicut & in nova: habemus enim eundem Spiritum fidei, ut habetur 2. ad Cor. 4. Sicut ergo sacramenta novae legis conferunt gratiam, ita etiam sacramenta veteris legis gratiam conferebant.

343
1. 2. 7. 103
a. 2. 6. 9.
107. a. 1.
ad 3. 6.
4. d. 1. 9.
1. a. 5. 9. 1
* a. prat.

¶ 2. Praeterea, Sanctificatio non fit nisi per gratiam. Sed per sacramenta veteris legis, homines sanctificabantur: dicitur enim Leuitici 8. Cumque sanctificasset Moyses Aaron, & filios eius in vestitu suo, &c. Ergo videtur, quod sacramenta veteris legis gratiam conferebant.

¶ 3. Praeterea, Sicut Beda* dicit in homilia circumcisionis, Idem salutiferae curationis auxilium, circumcisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod baptismus agere reuelatae tempore gratiae consuevit. Sed baptismus nunc confert gratiam. Ergo circumcisio gratiam conferebat. Et pariter alia sacramenta legalia: quia sicut baptismus est ianua sacramentorum novae legis, ita & cir-

iter prim.
& me. il.
li. 9. in ho
miliario
totius an
ni est in
uen. 630

D 2 cum-

circumcisio erat ianua sacramentorum veteris legis. Propter quod & Apostolus dicit Galat. 5. Testificor omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ.

1. or. ibi. SED contra est, quod Gala 4. dicitur, Conuertimini iterum ad infirma, & egena elementa. glo. * id est, ad legem, quæ dicitur infirma, quia perfecte non iustificat. Sed gratia perfecte iustificat. Ergo sacramenta veteris legis, gratiam non conferebant.

ar. prac. RESPONDEO dicendam, quod non potest dici, quod sacramenta veteris legis conferrent gratiã iustificantem per seipsa, id est, propria virtute: quia sic non fuisset necessaria passio Christi, secundum illud Gala. 2. Si ex lege est iustitia, Christus gratis mortuus est. Sed nec potest dici, quod ex passione Christi virtutem haberent conferendi gratiam iustificandi. Sicut enim ex prædictis patet *, virtus passionis Christi copulatur nobis per fidem & sacramenta, differenter tamen. Nam continuatio, quæ est per fidem, fit per actum animæ: continuatio autem, quæ est per sacramenta, fit per vñum exteriorum rerum. Nihil autem prohibet id quod est posterius tempore, antequam fit, mouere secundum quod præcedit in actu animæ: sicut finis, qui est posterior tempore, mouet agentem, secundum quod est apprehensus, & desideratus ab ipso. Sed illud quod nondum est in rerum natura, non mouet secundum vñum exteriorum rerum. Vnde causa efficiens non potest esse posterior in esse, ordine durationis, sicut causa finalis. Sic ergo manifestum est, quod à passione Christi, quæ est causa humanæ iustificationis, conuenienter deriuatur virtus iustificatiua ad sacramenta nouæ legis, non autem ad sacramenta veteris legis: & tamen per fidem passionis Christi iustificabantur antiqui patres, sicut & nos. Sacramenta autem veteris legis, erant quædam illius fidei preestations, in quantum significabant passionem Christi, & effectus eius. Sic ergo patet, quod sacramenta veteris legis, non habebant in se
ali-

aliquam virtutem, qua operarentur ad conferendam gratiam iustificantem, sed solum significabant fidem per quam iustificabantur.

Ad primum ergo dicendum, quod antiqui patres habebant fidem de passione Christi futura, quæ secundum quod erat in apprehensione animæ, poterat iustificare. Sed nos habemus fidem de passione Christi præcedenti, quæ potest iustificare etiam secundum realem usum sacramentalium rerum, ut dictum est*.

in cor. a.

Ad secundum dicendum, quod illa sanctificatio erat figuralis: per hoc enim sanctificari dicebantur, quod applicabantur cultui diuino secundum ritum veteris legis, qui totus ordinabatur ad figurandum passionem Christi.

Ad tertium dicendum, quod de circumcisione multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quod per circumcisionem non conferebatur gratia, sed solum auferebatur peccatum. Sed hoc non potest esse: quia homo non iustificatur à peccato, nisi per gratiam: secundum illud Roman. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius. Et ideo alij dixerunt, quod per circumcisionem conferebatur gratia, quantum ad effectus remotius culpæ, sed non quantum ad effectus positivos gratiæ. Sed hoc etiam videtur esse falsum: quia per circumcisionem dabatur pueris facultas perueniendi ad gloriam, quæ est vltimus effectus positivus gratiæ. Et præterea, secundum ordinem causæ formalis, priores sunt naturaliter effectus positivi, quam priuatiui, licet secundum ordinem causæ materialis sit e conuerso: forma enim non excludit priuationem, nisi informando subiectum. Et ideo alij dicunt, quod circumcisio conferebat gratiam, etiam quantum ad aliquem effectum positivum, qui est facere dignum vita æterna: non tamen quantum ad hoc, quod est reprimere concupiscentiam impellentem ad peccandum. Quod & aliquando mihi visum est: sed diligentius consideranti apparet hoc

¶ 3 etiam

etiam non esse verum : quia minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam. Et idè melius dicendum videtur, quòd circumcisio sicut & alia sacramenta veteris legis, erat solum signum fidei iustificantis. Vnde Apost. dicit Roman. 4. quòd Abraham accepit signum circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei. Et idè in circumcissione conferebatur gratia, in quantum erat signum passionis Christi futuræ, vt infra patebit *.

QVÆST. LXIII.

De effectu sacramentorum, qui est character, in sex articulos diuisa.

D E inde considerandum est de alio effectu sacramentorum, qui est character.

¶ Et circa hoc quærentur sex.

¶ Primo, vtum ex sacramentis causetur character aliquis in anima?

¶ Secundo, quid sit ille character?

¶ Tertio, cuius sit character.

¶ Quarto, in quo sit sicut in subiecto.

¶ Quinto, vtum insit indelebiter?

¶ Sexto, vtum omnia sacramenta imprimant characterem?

ARTIC. I.

Vtrum sacramentum imprimat aliquem characterem in anima?

344
4. d. 4. q.
1. ar. 4. q.
1. c.
p. p. 7. 23.
or. 3.

A D primum sic proceditur. Videtur, quòd sacramentum non imprimat aliquem characterem in anima. Character enim significare videtur quoddam signum distinctiuum. Sed distinctio membrorum Christi ab alijs, fit per æternam prædeterminationem, quæ non ponit aliquid in prædestinato, sed solum in Deo prædestinante: vt in prima parte * habitum est. Dicitur enim 2. Timoth. 2. Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: nouit Dominus qui sunt eius. Ergo sacramenta non imprimunt characterem in anima.

¶ 2. Præterea, Character signum est distinctiuum. Si-